

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 62/2012-34

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. apríla 2012 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošikovej a zo sudcov Jána Lubyho a Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti J. T., T., A. T., P., Š. T., P., J. M., B., a J. L., K., zastúpených advokátom JUDr. R. C., T., ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 232/1998, za účasti Okresného súdu Trnava, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. T., A. T., Š. T., J. M. a J. L. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 232/1998 porušené boli.

2. J. T., A. T., Š. T., J. M. a J. L. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie v sume každému po 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré im je Okresný súd Trnava p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Trnava je p o v i n n ý uhradiť J. T., A. T., Š. T., J. M. a J. L. trovy konania v sume 462,38 € (slovom štyristošesťdesiatdva eur a tridsaťosem centov) na účet advokáta JUDr. R. C., T., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 9. decembra 2011 doručená s'ťažnosť J. T. T., A. T., P., Š. T., P., J. M., B., a J. L., K. (ďalej len „s'ťažovatelia“), zastúpených advokátom JUDr. R. C., T., ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 232/1998.

Z obsahu s'ťažnosti a z jej príloh vyplýva, že navrhovateľka K. Š. podala 17. novembra 1998 proti žalovanému P., š. p., B., okresnému súdu žalobu o určenie, že v nej označené nehnuteľnosti patria do dedičstva po jej právnych predchodcoch. Vec je okresným súdom vedená pod sp. zn. 12 C 232/1998. S'ťažovatelia vstúpili do konania na základe uznesenia okresného súdu z 5. februára 2003 na strane navrhovateľky.

S'ťažovatelia popisujú doterajší priebeh namietaného konania a na tomto základe tvrdia: „... konaním, respektíve nekonaním Okresného súdu Trnava došlo k porušeniu našich základných práv, a to najmä ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2...“

Rovnako sa domnievame, že bolo porušené i naše právo garantované v čl. 6 ods. 1 prvá veta Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd...

Samotná skutočnosť, že Okresný súd Trnava v predmetnom konaní previedol viacero dielčích úkonov a vydal jeden rozsudok (ktorý však bol v dôsledku odvolania navrhovateľky zrušený a vec bola vrátená súdu prvého stupňa na ďalšie konanie) nič nemení na tom, že náš zámer - odstrániť rozsudkom stav právnej a faktickej neistoty, v ktorom sa ako účastníci konania nachádzame – nebol naplnený. Pritom niektoré z prevedených úkonov neboli vôbec efektívne, nevedli k naplneniu cieľu občianskeho súdneho konania, dôsledkom čoho je skutočnosť, že ani po vyše desiatich rokoch konania vec nie je právoplatne skončená.“

Podľa sťažovateľov „Na vzniku prieťahov sa v najvýznamnejšej miere podieľal okresný súd, ako to ostatne ÚS SR už skonštatoval vo svojich konaniach vedených pod sp. zn. IV. ÚS 120/09, III. ÚS 348/2009 poukazujúc najmä na to, že OS bol bez ospravedlniteľného dôvodu nečinný najmä v období od 11. 6. 2003 do 14. 9. 2004 (15 mesiacov), a že jeho postup v namietanom konaní nesie znaky nesústreďenosti a neefektívnej činnosti, ktorá v zmysle konštantnej judikatúry ÚS môže byť tiež príčinou zbytočných prieťahov v konaní.

V spomínaných rozhodnutiach ÚS týkajúcich sa predmetnej veci a iných sťažovateľov, ÚS jednoznačne skonštatoval, že z ústavnoprávneho hľadiska je neakceptovateľné, aby účastník musel čakať na právoplatné meritórne rozhodnutie všeobecného súdu viac ako 8 rokov (m. m. IV. ÚS 160/03, IV. ÚS 19/04, IV. ÚS 261/07).

My, sťažovatelia, sme sa sťažnosťou na prieťahy v predmetnej veci obrátili na predsedkyňu súdu svojim listom zo dňa 16. 9. 2011 a bolo nám oznámené, že zákonná sudkyňa v súčasnej dobe koná plynulo a bez prieťahov.

Odpoveď predsedkyňi súdu uvedená v predmetnom liste nemôže nič zmeniť na veci, že k zbytočným prieťahom zo strany súdu v predmetnej veci došlo, a že naše ústavné právo na prejednanie veci bez zbytočných prieťahov, ako i právo vyplývajúce z medzinárodného dohovoru na prejednanie našej záležitosti v primeranej lehote už porušené bolo...“.

Na základe argumentácie uvedenej v sťažnosti sťažovatelia žiadajú, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo J. T., A. T., Š. T., J. M. a J. L. na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 232/1998 porušené bolo.

2. J. T., A. T., Š. T., J. M. a J. L. priznáva finančné zadošťačenie a to každému v sume 2 000,- € (slovom dvetisíc €), ktoré finančné čiastky je im povinný Okresný súd Trnava zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Trnava je povinný uhradiť sťažovateľom trovy ich právneho zastúpenia v celkovej výške 462,38 €, a to na účet právneho zástupcu sťažovateľov JUDr. R. C., č. ú. ..., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.“

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 62/2012-20 z 2. februára 2012 ju prijal na ďalšie konanie. Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľov a predsedníčku okresného súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedníčku okresného súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadrila k sťažnosti. Právny zástupca sťažovateľov a predsedníčka okresného súdu ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Vzhľadom na oznámenia právneho zástupcu sťažovateľov a predsedníčky okresného súdu, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predsedníčka okresného súdu vo vyjadrení č. 1 Spr 717/2011 z 9. januára 2012 uviedla chronologický prehľad úkonov okresného súdu a účastníkov konania a poukázala na právnu zložitost' prerokovanej veci, opakované zmeny v osobách zákonných sudcov v priebehu konania, ako aj na problémy s doručovaním písomností jednotlivým účastníkom

konania, avšak nijaké meritórne stanovisko k sťažnosti nezaujala a ani nenamietala žiadnu zo skutočností uvedených v sťažnosti.

Právny zástupca sťažovateľov po predchádzajúcej výzve ústavného súdu v podaní z 8. marca 2012 nevyužil možnosť zaujať k vyjadreniu predsedníčky okresného súdu stanovisko.

Ústavný súd zo svojej doterajšej rozhodovacej činnosti zistil, že na základe sťažností iných účastníkov namietaného konania v konaniach vedených pod sp. zn. IV. ÚS 120/09, III. ÚS 348/09 a IV. ÚS 359/2011 už posudzoval postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prierahov v období do septembra 2011. Z uvedeného dôvodu považoval za základ pre rozhodovanie o sťažnosti sťažovateľov svoje skutkové zistenia v označených konaniach, pričom zároveň z vyžiadaného spisu okresného súdu zistil, že v ďalšom období pojednávanie nariadené na 16. september 2011 okresný súd z dôvodu neúčasti viacerých navrhovateľov odročil na 16. november 2011, pričom aj toto pojednávanie bolo následne odročené na neurčito s tým, že okresný súd poskytol účastníkom konania dvojmesačnú lehotu na doplnenie dôkazov. Dňa 18. januára 2012 bol spis daný na lehotu dvoch mesiacov z dôvodu vyhotovovania geometrického plánu. Z uvedeného vyplýva, že ku dňu rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti nebolo namietané konanie ešte právoplatne skončené.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prierahov upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj

práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 232/1998. Sťažovatelia sa stali účastníkmi napadnutého súdneho konania na strane navrhovateľov na základe uznesenia okresného súdu č. k. 12 C 232/98-103 z 5. februára 2003.

Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľov.

1. Pokiaľ ide o prvé kritérium, ktoré ústavný súd zohľadňuje pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd vo vzťahu k posudzovanému súdному konaniu už v náleze sp. zn. IV. ÚS 359/2011 z 19. októbra 2011 konštatoval skutkovú aj právnu zložitost' konania spočívajúcu v nutnosti aplikácie obyčajového práva, zákona č. 141/1950 Zb., tzv. Stredného občianskeho zákonníka, ako aj Občianskeho zákonníka v znení zákona č. 131/1982 Zb. Skutkovú zložitost' ústavný súd vyvodil jednak z okolnosti, že na majetok odporcu v 1. rade bol vyhlásený konkurz, čo viedlo k rozšíreniu okruhu odporcov, ako aj zo skutočnosti, že v konaní vystupuje okrem sťažovateľov pomerne veľký počet ďalších účastníkov (celkovo 17), ktorým je potrebné doručovať všetky písomnosti týkajúce sa konania.

2. Vo vzťahu k správaniu sťažovateľov ako účastníkov konania ústavný súd konštatuje, že doterajšiu dĺžku konania čiastočne ovplyvnilo aj správanie sťažovateľov. Sťažovatelia do mája 2010 nemali kvalifikované právne zastúpenie, pričom do konania boli pribratí na základe návrhu právneho zástupcu navrhovateľov v 1. – 5. rade. Okresný súd s nimi písomne komunikoval, písomnosti im doručoval na adresy označené v návrhu na ich pribratie do konania. Napriek tomu im písomnosti v niektorých prípadoch nebolo možné na tieto adresy riadne doručiť, a preto musel okresný súd doručenie opakovať, a to aj za asistencie príslušníkov Policajného zboru. Na tomto základe ústavný súd konštatoval, že sťažovatelia neposkytli okresnému súdu potrebnú súčinnosť, čo nepochybne ovplyvnilo plynulý priebeh namietaného konania.

3. Pri posudzovaní postupu okresného súdu v namietanom konaní z hľadiska zisťovania, či v ňom došlo k zbytočným priet'ahom, ústavný súd poukázal na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). Rovnako tak môže zapríčiniť porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy aj nesprávna činnosť štátneho orgánu (m. m. II. ÚS 33/99).

Vychádzajúc zo svojich zistení v konaniach vedených pod sp. zn. IV. ÚS 120/09, sp. zn. III. ÚS 348/2009 a sp. zn. IV. ÚS 359/2011 ústavný súd konštatoval, že v namietanom konaní došlo v období po vstupe sťažovateľov do konania (5. februára 2003) jednak k neodôvodnenej nečinnosti okresného súdu [v období od 11. júna 2003 do 14. septembra 2004 (15 mesiacov), ako aj v období od 6. septembra 2005 do 8. marca 2006 (6 mesiacov)], ako aj nesústredenosti a neefektívnej činnosti. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje najmä na uznesenie okresného súdu č. k. 12 C 232/1998-264 z 29. mája 2009, ktoré bolo na základe odvolania podaného navrhovateľmi v 1. až 5. rade uznesením Krajského súdu v Trnave č. k. 9 CoD 118/2009-321 z 30. marca 2010 zrušené z dôvodu, že okresný súd predčasne rozhodol o tom, že úkon navrhovateľov v 1. až 5. rade je v rozpore s vôľou navrhovateľov v 6. až 17. rade, keďže si pre takýto záver nezadovážil žiadne skutkové podklady. Takýmto konaním podľa názoru odvolacieho súdu okresný súd odňal týmto účastníkom možnosť konať, a preto bolo potrebné toto uznesenie v celom rozsahu zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Okresný súd po vrátení veci na ďalšie konanie vykonával procesné úkony súvisiace so zrušením jeho uznesenia, pričom došlo k ďalšiemu predĺženiu konania o takmer 20 mesiacov. Ústavný súd vzal do úvahy tiež doterajšiu dĺžku namietaného konania a konštatoval, že z ústavnoprávneho hľadiska je neakceptovateľné, aby sťažovatelia museli čakať na právoplatné meritórne rozhodnutie všeobecného súdu viac ako 9 rokov od svojho vstupu do tohto konania (m. m. IV. ÚS 160/03, IV. ÚS 19/04, IV. ÚS 261/07).

Na základe uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že nečinnosťou okresného súdu v namietanom konaní, ako aj jeho nesústredenou a neefektívnou činnosťou došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd už v náleze č. k. IV. ÚS 120/09-27 z 28. mája 2009 prikázal okresnému súdu, aby v namietanom konaní konal bez zbytočných

prieťahov, nebolo potrebné tento príkaz v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy uložiť aj v tomto konaní.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Keďže ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04).

Pri určení sumy primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Sťažovatelia žiadali, aby im bolo priznané primerané finančné zadosťučinenie v sume každému po 2 000 €. Ústavný súd pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení vzal do úvahy najmä právnu a faktickú zložitost' namietaného konania, obdobia neodôvodnenej nečinnosti a neefektívnej činnosti okresného súdu, ako aj celkovú dĺžku namietaného konania a na tomto základe dospel k záveru, že priznanie finančného zadosťučinenia v sume požadovanej sťažovateľmi bude primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (bod 2 výroku tohto nálezu).

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľom, ktoré im vznikli v súvislosti s ich právnym zastupovaním advokátom (bod 4 výroku tohto nálezu). Sťažovatelia žiadali, aby im bola priznaná úhrada trov konania v sume 462,38 €. Keďže požadovaná úhrada trov konania neprekračovala sumu vypočítanú podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a b), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2011), ústavný súd rozhodol o jej priznaní v sume požadovanej sťažovateľmi.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. apríla 2012